

УДК 327(477)

Я. Малик

ДО ПИТАННЯ ПРО ЄВРОАТЛАНТИЧНУ ІНТЕГРАЦІЮ УКРАЇНИ

Висвітлено процес розвитку взаємовідносин України з НАТО в умовах позаблокового стану України, прагнення України набути членство в НАТО, стан взаємовідносин в умовах російсько-української війни.

Ключові слова: Україна, НАТО, взаємовідносини, безпека, російсько-українська війна.

Україна стратегічно належить до Європи. Відносини між Північноатлантичним альянсом (НАТО) мають стратегічне значення для гарантування миру та безпеки на євроатлантичному просторі. Тому обґрунтування необхідності тісної співпраці України з НАТО має актуальне значення для забезпечення миру в Україні в умовах війни з РФ.

За останній період науковці у своїх роботах досліджували питання взаємовідносин України і НАТО. Зокрема, це В. Горбулін, В. Гречанинов, О. Зарубінський, Ю. Мороз, В. Огризко, О. Палій, Ю. Сурмін, О. Шамшур і багато інших. Коли в період до 2010 р. висвітлювалися факти співпраці України з НАТО, то в наступні роки, з проголошенням України позаблоковою державою, розпочалася певна критика Альянсу. Лише в останній період, після повалення режиму В. Януковича, в публікаціях обґрунтовується необхідність скасування позаблокового стану та вступу до НАТО. Але цю необхідність потрібно більше аргументувати.

Метою статті є обґрунтування необхідності євроатлантичної інтеграції України з метою надійного забезпечення національної безпеки.

Розвиток відносин між Україною та НАТО розпочався з участі України в січні 1992 р. у роботі Ради Північноатлантичного співробітництва і згодом перейшов у площину прямих контактів. У лютому 1992 р. відбувся візит Генерального секретаря НАТО М. Вернера до Києва, а 8 липня цього ж року штаб-квартиру Північноатлантичного альянсу в Брюсселі відвідав президент України Л. Кравчук. З того часу контакти між Україною і НАТО стали постійними.

Україна стала першою державою серед колишніх радянських республік, яка в лютому 1994 р. приєдналася до програми співробітництва з НАТО “Партнерство заради миру”, і з цього ж року її військовослужбовці почали брати участь у навчаннях та інших заходах, передбачених програмою. Незважаючи на успішний розвиток співпраці з НАТО, у 1995 р. Україна висунула питання про встановлення спеціальних відносин із НАТО. Українську ініціативу було підтримано, і 14 вересня 1995 р. з’явилась Спільна заява України і НАТО для преси, в якій оголошувалось про подальше зміцнення широкомасштабних відносин між Україною і НАТО, зокрема розвиток поглиблених відносин і в межах, і поза межами програми ПЗМ та діяльності РПАС. Ця подія ознаменувала початок нового етапу в розвитку співпраці між Україною і НАТО [1].

У жовтні 1995 р. Україна підписала нову, розширену Програму індивідуального партнерства, що офіційно затвердила ширший формат її участі у спільних військових навчаннях, миротворчих операціях і поглибленій військовій співпраці.

Були успішно проведені такі спільні навчання, як: “Щит миру” на Яворівському полігоні у Львівській області (травень 1995 і 1996 рр.), “Осінні союзники-95” на головній базі морської піхоти СІЛА в штаті Південна Кароліна (вересень 1995 р.) та інші. Україна взяла активну участь у діяльності миротворчих сил, котрі сприяли зупиненню збройного конфлікту в Боснії та Герцеговині [2].

Однак українська сторона прагнула динамічного розвитку ширшої співпраці з НАТО, яка виходить за межі програми “Партнерство заради миру”. Таке прагнення відбивало стурбованість українського керівництва тим, що за участю лише у програмі ПЗМ Україна може бути обмежена суто військовими аспектами співпраці з НАТО, хоча особливості геополітичного розташування України, тим паче в умовах ймовірного розширення НАТО на схід, вимагають її участі в обговоренні та вирішенні широкого кола питань міжнародної безпеки. У контактах із представниками НАТО йшлося про встановлення й офіційне закріплення статусу “особливого партнерства” за формулою “16 + 1”. Це мало б сприяти зміцненню безпеки України у випадку виникнення серйозної кризової ситуації в Східній Європі й одночасно дещо збалансувати вимоги Росії щодо встановлення “особливих відносин” з НАТО.

Поглибленню політичного діалогу України з Північноатлантичним альянсом сприяла позитивна позиція українського керівництва стосовно проблеми розширення НАТО, висловлена Президентом Л. Кучмою в березні 1996 р. на міжнародній конференції в Женеві. У червні цього ж року було оголошено про намір України стати асоційованим членом Західноєвропейського союзу. Все це, а також неухильне і точне виконання Україною всіх зобов’язань, спрямованих на виконання програм партнерства з НАТО, призвело до серйозного поступу в її відносинах із Північноатлантичним альянсом. Навесні 1997 р. розпочалися офіційні переговори між Україною і НАТО з питання виведення їх співпраці на рівень “особливого партнерства”. Саме в цей час Міністр закордонних справ Г. Удовенко офіційно висловив сподівання, що НАТО підтримає зусилля України, спрямовані на досягнення її стратегічної мети, – повної інтеграції в Європейській та Євроатлантичній структурі безпеки, зокрема НАТО [3].

У Мадриді 9 липня 1997 р. Президент України та керівники держав НАТО підписали “Хартію про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору” [4]. Наголошувалося на позитивній ролі НАТО у підтриманні миру та стабільності в Європі, висловлювалося переконання, що незалежна та стабільна Україна є одним із ключових факторів забезпечення стабільності в Центральній-Східній Європі та на континенті загалом. Сторони визначили сфери консультацій, які охоплювали політичні питання та питання розвитку євроатлантичної безпеки, зокрема безпеки України, запобігання і врегулювання конфліктів, політичні й оборонні аспекти нерозповсюдження ядерної, біологічної та хімічної зброї, проблеми контролю над озброєнням і роззброєнням, експорт озброєнь і передавання супутніх технологій, боротьби з контрабандою наркотиків і тероризмом. Передбачено також консультації та співпрацю у цивільному плануванні на випадок надзвичайних ситуацій і катастроф, оборонному плануванні, бюджеті, питанні стратегії та концепції національної безпеки, оборонній конверсії, військовій реформі в Україні, економічних питаннях безпеки тощо. Хартія визначила механізми для консультацій і співпраці між Україною та НАТО, зокрема заснування Єврокомісії Україна – НАТО, покликаної забезпечувати втілення

положень Хартії та розроблення пропозицій, спрямованих на подальший розвиток співробітництва.

Було підтверджено також позицію НАТО щодо підтримки суверенітету та незалежності України, її територіальної цілісності, демократичного розвитку, статусу без'ядерної держави, а також принципу непорушності кордонів. Важливим положенням Хартії стала домовленість про створення кризового консультативного механізму для проведення спільних консультацій у випадку, коли Україна вбачатиме пряму загрозу територіальній цілісності, політичній незалежності або безпеці. На розвиток діалогу та співробітництва, зміцнення взаємної довіри і безпеки спрямовані й інші положення Хартії.

Для сприяння реалізації домовленостей, накреслених Хартією у жовтні 1997 р., при штаб-квартирі НАТО в Брюсселі засновано Місію України на чолі з Надзвичайним і Повноважним послом, а також військову місію зв'язку. В Києві створено Центр інформації та документації НАТО в Україні (ЦІД); з жовтня 1997 р. на регулярній основі почала працювати Єврокомісія Україна – НАТО. Для координації діяльності всіх причетних до імплементації Хартії державних органів в Україні створено Державну міжвідомчу комісію з питань співробітництва України з НАТО (ДМК) під головуванням Секретаря Ради національної безпеки та оборони України (РНБОУ) [5].

Підтвердженням важливого значення, яке керівництво Північноатлантичного альянсу надає співпраці з Україною, став приїзд у липні 1998 р. до Києва Генерального секретаря НАТО Х. Солани. В ході візиту було досягнуто важливих домовленостей про розширення участі України в програмі НАТО “Наука заради стабільності” та в інших сферах [6].

У листопаді 1998 р. завершилось розроблення “Державної програми співробітництва України з НАТО на період до 2001 р.”. Разом з українськими спеціалістами в її формуванні брала участь і велика група експертів НАТО. До реалізації програми було залучено понад 40 міністерств і відомств, що здійснюють практичні заходи співпраці у політичній, цивільно-військовій і военній сферах, а також в озброєнні, военній економіці, боротьбі з організованою злочинністю та тероризмом, науці та технології, охороні довкілля тощо. Програма детально визначала мету, напрями та механізми співпраці й органи, відповідальні за її реалізацію. Згодом аналогічні програми, спрямовані на поглиблення співпраці України і НАТО, приймалися і на наступні роки [7].

Початком нового етапу співпраці України з НАТО стало прийняття Радою національної безпеки та оборони України 23 травня 2002 р. Стратегії відносин України з Організацією Північноатлантичного договору, затвердженої Указом Президента України. Вона передбачила поетапний процес розширення і поглиблення співпраці з НАТО, кінцевою метою якого є приєднання України до Північноатлантичного альянсу як повноправного члена [8].

Координацію всієї діяльності щодо створення передумов для набуття Україною членства в НАТО, а також в ЄС, здійснює Державна рада з питань європейської та євроатлантичної діяльності, яку очолює Президент України. Для підготовки пропозицій у сфері стратегічного планування та проведення єдиної державної політики з євроатлантичної інтеграції в січні 2003 р. при Президентові України створено спеціальний консультативно-дорадчий орган – Національний центр з питань євроатлантичної інтеграції. Він став одним із основних елементів національної системи координації співпраці з Північноатлантичним альянсом [9].

На Празькому саміті НАТО в листопаді 2002 р. було схвалено План дій Україна – НАТО, який, по суті, був довгостроковою програмою підготовки України до членства в Північноатлантичному альянсі. План дій визначив принципи та цілі, реалізація яких сприятиме досягненню Україною її мети – цілковитої інтеграції в євроатлантичні структури безпеки. Зазначимо, що більшість сформульованих у Плані дій цілей (усього їх 64) стосується питань суто “цивільного” спрямування – політичних, економічних, правових та інформаційних, і лише 14 мають пряме відношення до сфери безпеки й оборони та розвитку військового співробітництва [10].

Серед “цивільних” цілей потрібно назвати такі, як:

– у галузі *внутрішньої політики* – зміцнення демократичних і виборчих інституцій; зміцнення повноважень та незалежності судової влади; сприяння постійному розвитку і зміцненню громадянського суспільства, верховенству права, захисту основних прав людини і громадських свобод; завершення адміністративної реформи; зміцнення демократичного цивільного контролю над Збройними силами; боротьба з корупцією, відмиванням грошей та незаконною економічною діяльністю; забезпечення рівноваги між законодавчою, виконавчою та судовою гілками влади і забезпечення їх ефективної співпраці;

– у галузі *зовнішньої політики і політики безпеки* – оновлення зовнішньої політики і політики безпеки з метою відображення мети України щодо цілковитої євроатлантичної інтеграції; реформування державних органів у сфері національної безпеки й оборони, яке відображало б євроатлантичну політику України; ствердження України як ключового донора регіональної стабільності та безпеки; розширення участі в міжнародній боротьбі проти тероризму і подальше запровадження необхідних внутрішніх заходів у цій галузі, зокрема через зміцнення безпеки кордонів і системи експортного контролю з метою боротьби з поширенням зброї масового знищення та засобів її доставки;

– в *економічній* галузі – сприяння структурній перебудові економіки; економічній співпраці між Україною, НАТО та країнами-партнерами; введення мораторію на ініціювання законопроектів про податкові пільги і створення інституційного середовища, що стимулюватиме ділову активність, створення сучасної соціальної інфраструктури та механізмів соціально-ринкової економіки з одночасною підтримкою адекватної мережі соціального захисту; проведення економічних і структурних реформ з урахуванням рекомендацій Світового банку, Міжнародного валютного фонду й інших міжнародних інституцій, зокрема заходів для сприяння приватизації, боротьби з корупцією та підвищення прозорості державних витрат; розширення процесу земельної реформи; гарантування економічних прав і свобод громадян в усіх формах; створення необхідних передумов для формування середнього класу; обмеження різниці у реальних доходах між верствами населення з високими та низькими доходами і докладання зусиль для ліквідації бідності; посилення енергетичної безпеки;

– в *інформаційній* галузі – вдосконалення і забезпечення реалізації гарантій свободи думки та слова, свободи преси, вільного висловлення поглядів і переконань та доступу до інформації; забезпечення вільного отримання, публікації та поширення інформації засобами масової інформації; поглиблення інформаційного виміру співпраці Україна – НАТО; підвищення рівня обізнаності громадськості з НАТО;

– у *правовій* галузі – перегляд законів і підзаконних актів та міжнародних договорів для спрощення надання Україні допомоги НАТО або держав-членів у всіх видах співробітництва України з НАТО; вдосконалення законодавства України у сфері регулювання промислового виробництва, пов'язаного з обороною, з метою наближення його до норм і стандартів НАТО; створення правової й організаційної бази співпраці між Україною і НАТО в галузі озброєнь, оборонних досліджень і технологій.

Серед *військових* цілей Плану дій центральне місце посідають питання реформування Збройних сил України з метою перетворення на добре підготовлені, оснащені й мобільні сили, здатні відповідати на загрози безпеці, захищати територію держави та робити внесок до миротворчих і гуманітарних місій під егідою міжнародних організацій. Ця реформа, по суті, є складовою процесу реформування всієї національної структури оборони та безпеки, перетворення її на демократично контрольовану й ефективну організацію, здатну забезпечити державний суверенітет, територіальну цілісність і сприяти зміцненню миру та стабільності в Євроатлантичному регіоні. Військова реформа доповнюється програмами допомоги військовослужбовцям, звільненим у запас або відставку, закриття військових баз, утилізації застарілих та надлишкових боєприпасів, військової техніки, конверсії оборонних підприємств і рекультивациі земель.

Для досягнення викладених у Плані дій принципів та цілей Україна щорічно з 2003 до 2009 р. розробляла погоджені з Єврокомісією Україна-НАТО Цільові плани (ЦП), які охоплюють і внутрішні заходи, і спільні заходи України з НАТО. Співробітництво з НАТО посідає важливе місце у згаданому Плані дій і в річних цільових планах. Значна увага в них приділяється розвитку співробітництва в галузі військової реформи. Створена у зв'язку з цим Спільна робоча група (СРГ) Україна – НАТО із питань військової реформи є одним із ключових механізмів співпраці в сфері оборони і безпеки. Її діяльність спрямовується на забезпечення підтримки Північноатлантичним альянсом процесів реформування оборонної сфери нашої держави, створення умов для ефективної реалізації Державної програми реформування та розвитку Збройних сил України. Українську частину СРГ становлять представники Ради національної безпеки і оборони, Міністерства оборони та Генерального штабу Збройних сил України, Міністерства закордонних справ, Міністерства внутрішніх справ, Міністерства з питань надзвичайних ситуацій і Державного комітету в справах охорони державного кордону України. На засіданнях (різного рівня) Спільної робочої групи обговорюють питання гармонізації багатостороннього (в межах ПЗМ) і двостороннього військового співробітництва на підтримку воєнної реформи, впровадження демократичного цивільного контролю над воєнною організацією держави, проведення під егідою НАТО багатонаціональних навчань і операцій з підтримання миру, вдосконалення військової освіти і фахової підготовки військовослужбовців тощо [11].

Набуває обертів і співпраця України з НАТО в галузі озброєнь, для чого створена спеціальна Спільна робоча група. Налагоджують спільну роботу з модернізації бронетанкової техніки, зокрема забезпечення взаємосумісності та її відповідності стандартам НАТО, з реалізації проектів безпечного зберігання, утилізації протипіхотних мін й інших боєприпасів, знищення застарілих легких озброєнь і стрілецької зброї.

Важливе місце в програмах співробітництва належало заходам, спрямованим на розширення підготовки фахівців у сфері цивільно-військових відносин,

консультації з питань військового будівництва, які проводять в Україні співробітники НАТО, започаткування відповідних навчальних курсів у ВНЗ із метою підвищення кваліфікації працівників міністерств і відомств, задіяних у процесі співпраці України з НАТО.

Інтенсифікувалася співпраця між Україною і НАТО в галузі економічних аспектів безпеки. Створена в 2003 р. Спільна робоча група з питань економічної безпеки зосередила увагу на проблемах структурної перебудови оборонно-промислового комплексу України для цивільних потреб, програмах соціальної адаптації військовослужбовців, котрі звільняються зі Збройних сил України, та їх перекваліфікації.

Важливо відзначити також у налагодженні співпраці між Україною і НАТО роль громадських організацій, котрі підтримують ідею інтеграції України до євроатлантичних структур. Так, у жовтні 2003 р. було офіційно засновано Лігу “Україна – НАТО”, до якої увійшло понад 40 українських громадських організацій, що діють у сфері цієї ідеї. Створення Ліги стало важливою ініціативою в галузі розвитку громадянського суспільства і має на меті популяризацію ідеї євроатлантичної інтеграції України, поліпшення розуміння громадськістю сутності відносин Україна – НАТО та підвищення обізнаності з діяльністю Північноатлантичного альянсу. Вагому роль щодо формування Ліги “Україна – НАТО” відіграла Атлантична рада України, асоційований член Асоціації Атлантичного договору – організації, що прагне підтримувати діяльність НАТО й поширює інформацію про діяльність Північноатлантичного альянсу. Консультативну та фінансову підтримку згаданій лізі надає також Центр інформації та документації НАТО у Києві, який сприяє проведенню різних заходів організаціями, що належать до її складу, зокрема конференцій, семінарів, “круглих столів” тощо. Особливо інтенсифікувалася співпраця НАТО і України після перемоги в грудні 2004 р. так званої Помаранчевої революції. Вже під час чергового саміту НАТО в Брюсселі у лютому 2005 р. відбулось засідання комісії Україна – НАТО на вищому рівні, де виступив Президент України В. Ющенко. Він підтвердив незмінність кінцевої мети України – повну інтеграцію в євроатлантичній структурі. Безпосереднє знайомство лідерів 25 держав НАТО з баченням нового керівництва України її майбутнього стало важливим кроком на шляху розширення і поглиблення співробітництва нашої держави Північноатлантичним альянсом [12].

Принципово новий крок, який реально наближає Україну до членства в НАТО, було зроблено в квітні 2005 р. у Вільнюсі, де в межах неформального саміту Північноатлантичного альянсу відбулося чергове засідання Єврокомісії Україна – НАТО на рівні міністрів закордонних справ. Саме тут Україна отримала пропозицію розпочати Інтенсифікований діалог із питань членства (ІД), який вивів у новий, вищий формат зв'язки України з НАТО. У цьому форматі вперше йдеться не лише про співпрацю та партнерство, а й про членство як кінцеву мету діалогу. Крім того, ІД – це той перший етап на шляху до членства, через який пройшли всі учасники останньої хвилі розширення Північноатлантичного альянсу: Болгарія, Естонія, Латвія, Литва, Румунія, Словаччина, Словенія, Албанія та Хорватія. Він передбачає принципово вищий рівень довіри між Україною і НАТО, що зробить зв'язки між ними прозорішими й тіснішими.

Наступним кроком має стати прийняття Плану дій стосовно членства в НАТО (ПДЧ). У січні 2008 р. Президент України В. Ющенко, Прем'єр-міністр Ю. Тимошенко і Голова Верховної Ради А. Яценюк направили до штаб-квартири

Північноатлантичного альянсу лист з офіційною заявою щодо приєднання України до ПДЧ. Однак консолідоване рішення прозахідної частини української політичної еліти про поетапний вступ у НАТО не було погоджене з громадською думкою, яка залишилася розколотою щодо цього питання. Сподіваючись на прихильність західноєвропейських країн-членів НАТО, Україна не зайняла чіткої позиції щодо проголошення незалежності колишнього сербського автономного краю Косово, адже допущення ревізії суверенітету і територіальної цілісності будь-якої країни Європи є можливим приводом для ревізії територіальної цілісності України. Утім, Євросоюз не готовий інтегрувати Україну “частинами”. Навпаки, стабільний розвиток європейської інтеграції вже неможливий без стабільної України. 11 березня 2008 р. Євросоюз пролонгував на рік угоду про партнерство та співробітництво з Україною від 1994 р., запропонувавши нам додатково реалізувати двадцять три заходи доповнення до плану дій Україна [13].

2 – 4 квітня 2008 р. у Бухаресті відбувся саміт НАТО. Російська дипломатія переконувала, що прийом України в Північноатлантичний альянс є способом назавжди відокремити її від Росії та провокувати останню до реваншу. Зрештою, Франція та Німеччина відмовилися негайно підтримати приєднання України до плану дій щодо підготовки до вступу в НАТО, порушуючи тим самим баланс сил в Європі та баланс між Європою й Росією.

Водночас тодішній секретар Ради національної безпеки і оборони України В. Горбулін переконував, що нейтральний статус не має перспектив, адже Україна зараз є нейтральною державою і позаблоковою державою, тому її перспективи є неоптимальними.

У той період, в серпні 2008 р., грузинсько-російська війна спровокувала глобальну кризу. Вона також стала стимулом для подальшого напруження в українсько-російських відносинах, які досягли найнижчої точки з часу розпаду СРСР. Тон російської дипломатії ставав дедалі жорстокішим. Міністр закордонних справ РФ С. Лавров прогнозував, що “вступ України в НАТО спровокує глибоку кризу українсько-російських відносин” [14]. Проте Україна й надалі намагалася зблизитися з країнами Альянсу.

Але 25 лютого 2010 р. відбулася церемонія вступу на посаду новообраного президента України В. Януковича. В інавгураційній промові він зазначив, що має “чітке уявлення про те, яка зовнішньополітична стратегія сьогодні найбільше відповідає національним інтересам України. Будучи мостом між Сходом і Заходом, інтегральною частиною Європи й колишнього СРСР водночас, Україна обере таку зовнішню політику, яка дозволить нашій державі отримати максимальний результат від розвитку рівноправних і взаємовигідних відносин із Російською Федерацією, Європейським Союзом, США та іншими державами, які впливають на розвиток ситуації у світі” [15].

А далі розпочинаються дії Росії з боку України у її відносинах із НАТО. 2 квітня 2010 р. Президент В. Янукович ліквідував комісію з підготовки вступу України до НАТО. Водночас Київський апеляційний суд заборонив проведення референдуму з проведення вступу до Північноатлантичного альянсу. 21 квітня 2010 р. було підписано в Харкові угоду про столідову знижку на газ для України в обмін на дислокацію Чорноморського флоту Росії на Кримському півострові до 2042 р. 1 липня 2010 р. Верховна Рада України ухвалила Закон “Про засади зовнішньої і внутрішньої політики”, в якому проголошувалася позаблоковість країни. Зокрема, було зафіксоване положення про неучасть у військово-політичних

союзам, пріоритетність вдосконалення та розвитку європейської системи колективної безпеки, продовження конструктивного співробітництва з НАТО та іншими військово-політичними блоками з усіх питань, що становлять взаємний інтерес.

У квітні 2011 р. уряд затвердив третю за часи незалежності військову доктрину. В цьому документі позаблоковість розглядалася як послідовна позиція із захисту національних інтересів без участі у військових союзах. Одночасно була послаблена боєздатність армії України, в чому була зацікавлена Росія.

Все це вплинуло на хід російсько-української війни в 2014 р., в якій Росія виступила як окупант і терорист. Тому увага політичних чинників України знову повернулася до НАТО як гаранта міжнародної безпеки.

Трансформаційні процеси, що відбуваються в НАТО, засвідчують життєздатність цієї організації, збереження і навіть посилення її ролі в нових умовах міжнародної безпеки. Готовність Північноатлантичного альянсу захистити мир і спільні цивілізаційні цінності на всьому Євроатлантичному просторі, його зусилля, спрямовані на налагодження співпраці з іншими державами у сфері безпеки, можуть стати надзвичайно ефективними чинниками забезпечення стабільного світового розвитку та збереження миру.

Література

1. Бойко Н. Українська перспектива євроатлантичної інтеграції [Електронний ресурс] / Н. Бойко. — Режим доступу : <http://aldosconf.neasmo.org.ua/node/637>.
2. Малик Я. Й. Європейська інтеграція [Текст] : навч. посіб. / Я. Й. Малик, О. І. Береза, О. С. Киричук [та ін.]. — К. : Знання, 2011. — С. 137.
3. Там само. — С. 137.
4. Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору [Електронний ресурс]. — Режим доступу : zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_002
5. Малик Я. Й. Європейська інтеграція... — С. 140.
6. Хронологія взаємовідносин України з НАТО [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.kr-admin.gov.ua/start.php.
7. Тодоров І. Я. Політико-правові засади співробітництва України і НАТО [Електронний ресурс] / І. Я. Тодоров. — Режим доступу : insecurity.org/archive/archivist7.html.
8. Про стратегію України щодо Організації Північно-атлантичного договору (НАТО) // Про взаємовідносини та співробітництво України з НАТО (23 жовтня 2002 р.) [Текст] : парлам. слух. — К. : [б. в.], 2003. — С. 182—184.
9. Тодоров І. Я. Політико-правові засади співробітництва України і НАТО...
10. План дій Україна-НАТО [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.nato.int/eps/uk/natohg/oficial_texts_19547.htm.
11. Там само.
12. Співробітництво Україна – НАТО [Електронний ресурс]. — Режим доступу : nato.mfa.gov.ua/ua/ukraine-nato/cooperation.
13. Литвин В. М. Україна: Європа чи Євразія? / В. М. Литвин. — К. : [б. в.], 2004. — 512 с.

14. Гайдай В. Євроатлантична інтеграція України: факти й суперечності [Електронний ресурс] / В. Гайдай. — Режим доступу: <http://molodanasiya.smoloskur.org.ua/?p=248>.

15. Виступ Президента України Віктора Януковича у Верховній Раді України 25 лютого 2010 р. // Голос України [Текст]. — 2010. — 26 лют.

Ya. Malyk

**ON THE ISSUE OF THE EURO-ATLANTIC INTEGRATION
OF UKRAINE**

The process of development of interrelations between Ukraine and NATO under conditions of the non-aligned status of Ukraine, striving for NATO membership and the interrelations under conditions of the Russian-Ukrainian war are described.

Key words: Ukraine, NATO, interrelations, security, Russian-Ukrainian war.